

פרשת ויחי

טעמים מפסיקים וטעמים משרתים¹²⁰

טעמי המקרא מתחלקים לשתי קבוצות, לטעמים מפסיקים כגון סוף-פסוק, אתנח, טרחא וכו' שלאחריהם יש להפסיק מעט, ולטעמים משרתים כגון שופר-הולך, מאריך וכו' שלאחריהם אין לעמוד אלא מיד לקרוא את המילה הבאה בפסוק. בכתב היום-יומי תופסים את מקומם של חלק מהטעמים המפסיקים, הנקודה והפסיק.

ברור הדבר שהשמת טעם מפסיק במקום הלא נכון או השמטתו מהמקום הראוי לו יכולה לשנות את משמעות המשפט.

דוגמא פשוטה לכך אנחנו מוצאים בפסוק "הנה אנכי מת, בקברי ... שמה

תקברני" (נ,ה) אין לומר ביחד את המילים "מת בקברי" ללא הפסקה ביניהם שהרי יעקב אבינו מת על מיטתו ולא בקברו, לכן יש לומר "אנכי מת" בטעם מפסיק (סגולתא) וההמשך "בקברי"¹²¹ וכו' הוא דיבור חדש.

"עד, כייבא שילה" (מט,י) - כתב רבינו בחיי בשם רבו שמילת "עד" בפסוק הזה היא כמו מילת "לעד" ועל-כן בא הטעם במילת "עד" להורות שאינו נמשך אחרי "כייבא שילה" עייש. מ"מ יש המפרשים¹²² כפשוטו "עד אשר יבוא שילה", לדידם אם לא הפסיק במילת "עד" יצא בדיעבד שלא שינה את משמעות הפסוק.

"מטרף, בני עלית" (מט,ח) כתבו התוספות בפ"ק דסנהדרין (דף ו' ע"ב ד"ה "אלא כנגד יהודה") שעל מעשה תמר שבחו הכתוב, ולפי"ז צ"ל ש"בני" לא עולה על יוסף, אלא ליהודה קורא "בני". וכוונתו, מטרף - מדין מיתה של תמר, אתה בני עליה - סילקת עצמך והודית שממך נתעברה. לכן צריך להפסיק לאחר מילת "מטרף" ולחבר מילת "בני" עם מילת "עלית". מ"מ אפשר לפרש מטרף על יוסף (עיין רש"י ושפ"ח) לכן בדיעבד אם הפסיק במילת "בני" ולא חזר, יצא ידי-חובה.

יפה עשו בסידורים שציינו במילים "יפסיק מעט" במקומות כאלה. כמו למשל בק"ש

¹²⁰ ע"ע להלן במאמר מקביל על פרשת תזריע-מצורע.

¹²¹ ואע"פ שהמילה "בקברי" באה בטעם רביע שאף הוא טעם מפסיק, דרגת הפסקתו חלשה מן הסגולתא. שהסגולתא שייכת למלכים והרביע למשניים. וע"ע במאמר המשך, לקמן על הפרשות תזריע ומצורע.

¹²² תרגום יונתן "עד זמן די ייתי מלכא משיחא". ובתרגום אונקלוס נקט כשתי הפירושים באומרו "עד עלמא עד דייתי משיחא". אמנם רבינו בחיי מביא את תרגום אונקלוס באופן הראשון דווקא, עייש.

"והיו הדברים האלה אשר אנכי

מצוך היום (יפסיק מעט) על-לבבך" (דברים ו,ו) שאם לא יפסיק ישמע ח"ו שרק היום יהיו הדברים על-לבבך ומחר לא צריך שיהיו על-לבבך.

ובתפילת שחרית "כי כל-אלהי העמים אליהם (יפסיק מעט ואח"כ יאמר) ויי שמים עשה" (תהלים צו,ה), כיוצ"ב "למען יזמך כבוד ולא ידם (יפסיק מעט ואח"כ יאמר) יי אלהי לעולם אודך" (תהלים ל,ג). ובקבלת שבת יש לומר "ויבשת (יפסיק מעט) ידי יצרו" (תהלים צה,ה) שאם לא יפסיק בהם כראוי יכול להשמע ככפירה ח"ו. וכן בתפילת ערבית של שבת "אתה קדשת את יום-השביעי לשמך" יש להפסיק ולאחר-מכן לומר "תכלית מעשה שמים וארץ" ואם לא יפסיק ישמע כאילו יש ח"ו לשמו קץ ותכלית.